

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**ЛОСЬЙОНИ ТА ТОНІКИ
КОСМЕТИЧНІ**

Технічні умови

ДСТУ 4093–2002

Видання офіційне

Київ
ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2002

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО ТК 84 «Продукція парфюмерно-косметичної промисловості», Українською добровільною асоціацією «Укрефірпарфюмерпром»

ВНЕСЕНО Державним департаментом продовольства Міністерства аграрної політики України

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ наказом Держстандарту України від 3 червня 2002 р. № 326

3 ВВЕДЕНО ВПЕРШЕ

4 РОЗРОБНИКИ: **О. Гудзь; В. Сікалов; Н. Шашло; О. Яловенко**

**Право власності на цей документ належить державі.
Відтворювати, тиражувати і розповсюджувати документ повністю чи частково
на будь-яких носіях інформації без офіційного дозволу Держстандарту України заборонено.
Стосовно врегулювання прав власності звертатися до Держстандарту України**

Держстандарт України, 2002

ЗМІСТ

	С.
1 Сфера застосування.....	1
2 Нормативні посилання	1
3 Визначення понять	2
4 Технічні вимоги	2
5 Вимоги безпеки.....	4
6 Вимоги охорони навколишнього середовища	5
7 Правила приймання.....	6
8 Методи контролю	6
9 Транспортування і зберігання	7
10 Гарантії виробника	7
Додаток А Бібліографія	7

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

ЛОСЬЙОНИ ТА ТОНІКИ КОСМЕТИЧНІ

Технічні умови

ЛОСЬОНЫ И ТОНИКИ КОСМЕТИЧЕСКИЕ

Технические условия

COSMETIC LOTION AND TONICS

Specifications

Чинний від 2002–10–01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт поширюється на лосьйони косметичні, лосьйони-тоніки і тоніки (далі за текстом — лосьйони) для догляду шкіри у вигляді розчину або рідкої емульсії (суспензії) та встановлює вимоги до лосьйонів та методів їх випробовування.

Стандарт не поширюється на лосьйони в аерозольному пакуванні з пропілентом.

Стандарт придатний для цілей сертифікації.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

В цьому стандарті є посилання на такі стандарти:

ДСТУ 2296–93 Національний знак відповідності. Форма, розміри, технічні вимоги та правила застосування

ДСТУ 3031–95 (ГОСТ 30279–95) Шампуні та піномийні засоби. Мікробне забруднення. Метод виявлення *Staphylococcus aureus*

ДСТУ 3032–95 (ГОСТ 30280–95) Шампуні та піномийні засоби. Мікробне забруднення. Метод обліку вмісту дріжджів і виявлення *Candida albicans*

ДСТУ 3033–95 (ГОСТ 30281–95) Шампуні та піномийні засоби. Мікробне забруднення. Метод виявлення *Pseudomonas aeruginosa*

ДСТУ 3034–95 (ГОСТ 30282–95) Шампуні та піномийні засоби. Мікробне забруднення. Метод виявлення бактерій *Escherichia coli*

ДСТУ 3099–95 Спирт етиловий ректифікований із меляси високоякісний. Технічні умови

ДСТУ 3413–96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок проведення сертифікації продукції

ДСТУ 3438–96 Шампуні та піномийні засоби. Метод визначення загальної забрудненості мікроорганізмами

ДСТУ 3835–98 (ГОСТ 28507–99) Взуття спеціальне з верхом із шкіри для захисту від механічного діяння. Технічні умови

ГОСТ 12.1.004–91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования

ГОСТ 12.1.005–88 ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны

ГОСТ 12.1.010–76 ССБТ. Взрывобезопасность. Общие требования

ГОСТ 12.1.011–78 ССБТ. Смеси взрывоопасные. Классификация и методы испытаний

ГОСТ 12.1.018–93 ССБТ. Пожаровзрывобезопасность статического электричества. Общие требования

ГОСТ 12.1.044–89 ССБТ. Пожаровзрывоопасность веществ и материалов. Номенклатура показателей и методы их определения
ГОСТ 12.2.003–91 ССБТ. Оборудование производственное. Общие требования безопасности
ГОСТ 12.2.020–76 ССБТ. Электрооборудование взрывозащищенное. Классификация. Маркировка
ГОСТ 12.4.013–85 Е ССБТ. Очки защитные. Общие технические условия
ГОСТ 12.4.021–75 ССБТ. Системы вентиляционные. Общие требования
ГОСТ 12.4.068–79 ССБТ. Средства индивидуальной защиты дерматологические. Классификация и общие требования
ГОСТ 12.4.103–83 ССБТ. Одежда специальная защитная, средства индивидуальной защиты ног и рук. Классификация
ГОСТ 12.4.121–83 ССБТ. Противогазы промышленные фильтрующие. Технические условия
ГОСТ 12.4.122–83 ССБТ. Коробки фильтрующе-поглощающие для промышленных противогазов. Технические условия
ГОСТ 12.4.124–83 ССБТ. Средства защиты от статического электричества. Общие технические требования
ГОСТ 3639–79 Растворы водно-спиртовые. Методы определения концентрации этилового спирта
ГОСТ 5962–67 Спирт этиловый ректификованный. Технические условия
ГОСТ 14192–96 Маркировка грузов
ГОСТ 19433–88 Грузы опасные. Классификация и маркировка
ГОСТ 20010–93 Перчатки резиновые технические. Технические условия
ГОСТ 25776–83 Продукция штучная и в потребительской таре. Упаковка групповая в термоусадочную пленку
ГОСТ 27429–87 Изделия парфюмерно-косметические жидкие. Упаковка, маркировка, транспортирование и хранение
ГОСТ 29188.0–91 Изделия парфюмерно-косметические. Правила приемки, отбор проб, методы органолептических испытаний
ГОСТ 29188.2–91 Изделия косметические. Метод определения водородного показателя рН
ГОСТ 29188.3–91 Изделия косметические. Метод определения стабильности эмульсии
ГОСТ 29188.6–91 Изделия парфюмерно-косметические. Газохроматографический метод определения этилового спирта

3 ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

В цьому стандарті використано такі терміни та визначення:

3.1 лосьйон косметичний

Водно-спиртовий, спирто-водний розчин або рідка емульсія (суспензія) біологічно активних речовин і корисних добавок, запашки та барвника (або без нього для лосьйонів косметичних на емульсійній основі); засіб для догляду шкіри, волосся, нігтів та ароматизації.

3.2 лосьйон-тонік

Спирто-водний розчин або емульсія біологічно активних речовин, корисних добавок та барвника (або без нього якщо використано забарвлену сировину); засіб для догляду шкіри; використовують для нормалізації кислотно-лужного балансу шкіри, очищення, ароматизації і регуляції тону шкіри, волосся або нігтів.

3.3 тонік

Засіб у вигляді розчину або рідкої емульсії (суспензії), який призначений для догляду шкіри, її очищення, нормалізації кислотно-лужного балансу, підвищення тону шкіри, пружності та еластичності.

4 ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ

4.1 Характеристики

4.1.1 Лосьйони повинні відповідати вимогам цього стандарту, їх треба готувати за рецептурами, погодженими Міністерством охорони здоров'я України, технічними вимогами на конкретні назви виробу та технологічними регламентами (інструкціями), які затверджено в установленому порядку.

4.1.2 Лосьйони за органолептичними та фізико-хімічними показниками повинні відповідати вимогам, наведеним у таблиці 1.

Таблиця 1 — Органолептичні та фізико-хімічні показники лосьйонів

Назва показника	Одиниця вимірювання	Характеристика і норми для			Методи випробування
		лосьйона косметичного	лосьйона-тоніка	тоніка	
Зовнішній вигляд		Однорідна однофазна або багатофазна рідина (емульсія) без сторонніх домішок. Допускається наявність незначного помутніння або осаду			ГОСТ 29188.0
Колір		Повинен відповідати кольору виробу певної назви			ГОСТ 29188.0
Запах		Повинен відповідати запаху виробу певної назви			ГОСТ 29188.0
Об'ємна частка етилового спирту	%	20,1—80,0	8,1—20,0	0,0—8,0	ГОСТ 3639 або ГОСТ 29188.6
Водневий показник (рН)	од. рН	3,0—8,5			ГОСТ 29188.2
Колоїдна стабільність		Стабільний			ГОСТ 29188.3
Термостабільність		Стабільний			ГОСТ 29188.3

4.1.3 Вимоги до сировини та матеріалів

Щоб виготовити спиртовмісні лосьйони використовують спирт етиловий ректифікований марок «Люкс», «Екстра», або «Вищої очистки» згідно з ГОСТ 5962 та спирт етиловий ректифікований із високоякісної меляси згідно з ДСТУ 3099.

Можна використовувати інші види косметичної сировини під час виробництва лосьйонів, коли є позитивний гігієнічний висновок Державної санітарно-гігієнічної експертизи Міністерства охорони здоров'я України.

4.2 Пакування

4.2.1 Пакування лосьйонів повинне відповідати вимогам ГОСТ 27429. Лосьйони до складу рецептури яких входить спирт етиловий, пакують в тару місткістю не більше ніж 255 см³.

Допускають групове пакування тоніків у термозсідальну плівку згідно з ГОСТ 25776.

4.2.2 Пакування лосьйонів повинне забезпечити збереження їх якості протягом встановленого терміну зберігання.

4.2.3 Допустимі відхили за об'ємом або за масою для лосьйонів у споживчій тарі не повинні перевищувати 6 % від номінального значення.

4.2.4 Тара та пакування повинні бути виготовлені з матеріалів, дозволених Міністерством охорони здоров'я України для контакту з харчовими продуктами.

4.2.5 Не можна упаковувати лосьйони в споживчу тару, призначену для пакування товарів побутової хімії та алкогольних напоїв.

4.3 Маркування

4.3.1 Маркування споживчої тари лосьйонів повинне відповідати вимогам ГОСТ 27429 із такими доповненнями:

- позначення штрих-коду EAN;
- знак відповідності згідно з ДСТУ 2296 (за умови сертифікації в системі УкрСЕПРО).
- об'ємна частка, у відсотках, спирту етилового для лосьйонів, в рецептурі яких є спирт етиловий.

4.3.2 Маркування транспортної тари лосьйонів повинне відповідати вимогам ГОСТ 27429 з нанесенням маніпуляційних знаків згідно з ГОСТ 14192: «Крихке. Обережно» (для лосьйонів, які упаковані у скляну тару), «Верх», «Пильнувати від нагрівання» (для лосьйонів з об'ємною часткою етилового спирту більше ніж 40 %).

4.3.3 Для лосьйонів з об'ємною часткою спирту етилового більше ніж 40 % на транспортну тару наносять клас небезпеки вантажу 3, підклас 3.2, класифікаційний шифр 3211, знак небезпеки згідно з рисунком 3 ГОСТ 19433.

5 ВИМОГИ БЕЗПЕКИ

5.1 Лосьйони за показниками безпечності повинні відповідати вимогам ДСанПіН 2.2.9.027[1], наведеним у таблицях 2, 3.

Таблиця 2 — Токсиколого-гігієнічні показники безпечності лосьйонів

Назва показника	Норма
Індекс гострої токсичності за нанесення на шкіру, не більше	0
Індекс шкіроподразнювальної дії, не більше	0
Індекс подразнювальної дії на слизову оболонку очей, не більше	1
Індекс шкірорезорбтивної дії, не більше	0
Індекс гострої токсичності за потрапляння в шлунок, не більше	1
Індекс хронічної токсичності за нанесення на шкіру, не більше	0
Індекс сенсibiliзуювальної дії, не більше	0

Таблиця 3 — Мікробіологічні показники безпечності лосьйонів

Назва показника	Одиниця вимірювання	Норма
Кількість мезофільних аеробних і факультативно-анаеробних мікроорганізмів, не більше	КУО/см ³	1000
Бактерії сімейства Enterobacterales	1 см ³	Відсутні
<i>Staphylococcus aureus</i>	1 см ³	Відсутні
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	1 см ³	Відсутні
Кількість дріжджів та пліснявих грибів, не більше	КУО/см ³	100

5.2 Небезпеку шкідливого впливу лосьйонів на організм працівників визначають використанням у технологічному процесі спирту етилового та інших інгредієнтів, які належать до небезпечних речовин та пронормовані у повітрі робочої зони на рівні гранично допустимих концентрацій (ГДК) або орієнтовно безпечних рівнів дії (ОБРД). Вимоги до контролю повітря робочої зони встановлюють установи та заклади Держсанепіднагляду за погодженням рецептур на конкретні назви виробів.

Періодичність контролю повітря робочої зони щодо вмісту небезпечних речовин встановлюють згідно з ГОСТ 12.1.005.

5.3 Лосьйони з об'ємною часткою спирту етилового більше ніж 40 % належать до легкозаймистих рідин.

Сировина (спирт етиловий) згідно з ГОСТ 12.1.044 — горюча, легкозаймиста безбарвна рідина, температура спалаху у закритому тиглі 13 °С, у відкритому тиглі 16 °С, температура займання 18 °С, самозаймання 400 °С, концентраційні межі поширення полум'я від 3,6 % до 17,7 %, температурні межі поширення полум'я 11 °С (нижня), 41 °С (верхня).

Категорія й група вибухонебезпечної суміші спирту з повітрям ІІА-Т2 — згідно з ГОСТ 12.1.011.

5.4 Приміщення для виробництва спиртовмісних лосьйонів за пожежною безпекою належать до категорії А згідно з [2]. Обладнання, комунікації і ємкості, які застосовують для виробництва, повинні бути герметичними і заземленими від статичної електрики згідно з ГОСТ 12.1.018. Електрообладнання повинно бути у вибухобезпечному виконанні згідно з ГОСТ 12.2.020.

5.5 Виробничі приміщення повинні бути обладнані загально-обмінною припливно-витяжною вентиляцією згідно з СНіП 2.04.05 [3] і ГОСТ 12.4.021, забезпечені питною водою та каналізацією. Опалювання, вентиляція, та кондиціонування повітря повинно відповідати вимогам ГОСТ 12.2.003. Технологічне обладнання згідно з вимогами [4].

Виконуючи роботи з спиртом етиловим треба застосовувати герметичні апарати, обладнання і герметичну транспортну тару.

5.6 Резервуари, технологічне обладнання, трубопроводи і зливно-наливні пристрої, що використовують для приймання, зберігання і переміщення спирту етилового, повинні бути захищені від статичної електрики згідно з вимогами ГОСТ 12.1.018, ГОСТ 12.4.124, ДНАОП 0.00-1.29 [5] та [6].

Захисне заземлення від статичної електрики об'єднують із заземленням електрообладнання.

Величина опору заземлювального пристрою, призначеного тільки для захисту від статичної електрики, не повинна перевищувати 100 Ом.

5.7 Виробниче обладнання і технологічні трубопроводи з температурою теплоносія вищою за 45 °С, розміщені в зоні обслуговування, повинні мати теплову ізоляцію, виконану згідно з [7], [8].

5.8 У разі виробництва лосьйонів із вмістом спирту етилового більше ніж 40 % потрібно виконувати організаційно-технічні заходи для пожежної безпеки згідно з ГОСТ 12.1.004 та [9].

5.9 Засоби пожежогасіння:

- вогнегасний порошок класу В;
- вода, засоби тонкого розприскування води;
- повітряно-механічна піна;
- зріджений діоксид вуглецю.

5.10 Технологічні операції виготовлення і пакування лосьйонів виконують згідно [4].

Виконуючи усі види робіт з спиртом етиловим треба дотримуватись правил, установлених для робіт з вибухонебезпечними речовинами згідно з ГОСТ 12.1.010 та [6].

5.11 Виробничий персонал повинен бути забезпечений засобами індивідуального захисту: спецодяг згідно з ГОСТ 12.4.103; взуття згідно з ДСТУ 3835; захисні окуляри згідно з ГОСТ 12.4.013; захисні мазі і пасти згідно з ГОСТ 12.4.068; гумові рукавички згідно з ГОСТ 20010.

Працюючи з спиртом етиловим у критичних ситуаціях потрібно використовувати засоби індивідуального захисту — протигаз марок А і М згідно з ГОСТ 12.4.121 з фільтрувальною коробкою згідно з ГОСТ 12.4.122.

6 ВИМОГИ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

6.1 Контроль за викидами шкідливих речовин у атмосферу виконують згідно з вимогами [10].

6.2 Захист ґрунту від забруднення побутовими і промисловими відходами виконують згідно з вимогами [11].

6.3 Утилізацію промислових відходів здійснюють згідно з вимогами [12].

6.4 Захист поверхневих вод від забруднення виконують згідно з вимогами [13].

7 ПРАВИЛА ПРИЙМАННЯ

7.1 Відбір проб

Відбір проб проводять згідно з ГОСТ 29188.0.

Об'єм об'єднаної проби лосьйонів повинен бути не менше ніж 500 см³.

7.2 Приймання лосьйонів проводить підприємство-виробник згідно з ГОСТ 29188.0.

7.3 Лосьйони приймають партіями. Партією у виробника вважають однойменну продукцію в споживчій тарі однієї назви, яка вироблена протягом однієї зміни і оформлена одним документом про якість.

Партією лосьйонів на оптових базах, складах та в роздрібній торговельній мережі вважають продукцію однієї назви, отриману за одним транспортним документом (контракт, накладна, рахунок, інвойс тощо).

7.4 Для перевірки відповідності лосьйонів вимогам цього стандарту виконують приймально-здавальне та періодичне випробовування.

7.5 Лосьйони приймають за показниками: зовнішній вигляд пакування, маркування, органолептичними та фізико-хімічними.

7.6 Колоїдну стабільність та термостабільність для лосьйонів, які виробляють у вигляді рідкої емульсії (суспензії), визначають не рідше одного разу на квартал.

7.7 Показники безпеки під час постачання продукції на виробництво визначають за таблицею 2 за 1-7. Показники безпеки під час сертифікаційного дослідження визначають за таблицею 2 за 1, 3, 4, 6.

7.8 Показники безпеки, наведені в таблиці 3, визначають для лосьйонів з об'ємною часткою спирту етилового менше ніж 40,0 % один раз на квартал та під час сертифікаційного дослідження.

7.9 Приймально-здавальне випробовування за зовнішнім виглядом пакування, маркування проводять згідно з ГОСТ 27429 на 3 % упакованих одиниць, відібраних з різних місць партії, але не менш ніж на трьох упакованих одиницях.

7.10 Якщо у вибірці більше ніж 3 % продукції не відповідає за пакуванням та маркуванням вимогам цього стандарту, повторно перевіряють на подвійній вибірці.

За результатами повторної перевірки партію бракують, якщо у вибірці більш ніж 3 % виробів не відповідає вимогам стандарту. За наявності менш ніж 3 % виробів, що не відповідають вимогам стандарту, партію приймають, бракуючи кількість фактично виявлених дефектних виробів.

7.11 Отримавши незадовільний результат випробовування хоч би за одним з органолептичних або фізико-хімічних показників повторно випробовують на подвійній вибірці від тієї самої партії.

Результати повторного випробовування поширюються на всю партію.

7.12 Сертифікаційні випробовування виконують згідно з ДСТУ 3413.

8 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

8.1 Методи контролю зовнішнього вигляду, кольору, запаху, об'ємної частки спирту етилового, водневого показника проводять згідно з нормативними документами, наведеними у таблиці 1 цього стандарту.

8.2 Визначання токсиколого-гігієнічних показників безпеки проводять заклади та установи Держсанепіднагляду відповідно до вимог Методичних вказівок МОЗ України.

8.3 Визначання загальної кількості мезофільних аеробних і факультативно-анаеробних мікроорганізмів проводять згідно з ДСТУ 3438.

8.4 Визначання бактерій сім. Enterobacteriaceae згідно з ДСТУ 3034.

8.5 Визначання Staphylococcus aureus згідно з ДСТУ 3031.

8.6 Визначання *Pseudomonas aeruginosa* згідно з ДСТУ 3033.

8.7 Визначання кількості дріжджів і пліснявих грибів згідно з ДСТУ 3032.

9 ТРАНСПОРТУВАННЯ І ЗБЕРІГАННЯ

9.1 Транспортувати і зберігати лосьйони треба згідно з ГОСТ 27429.

9.2 Лосьйони зберігають у щільно закритій тарі на відстані не менше ніж 1 м від нагрівальних приладів за температури не нижче від 5 до 25 °С в критих складських приміщеннях, осторонь від джерел сонячного проміння.

10 ГАРАНТІЇ ВИРОБНИКА

10.1 Виробник гарантує відповідність якості лосьйонів вимогам цього стандарту в разі дотримання споживачем наведених в розділі 9 умов транспортування та зберігання.

10.2 Термін зберігання лосьйонів установлює підприємство-виробник та погоджує Міністерство охорони здоров'я України.

ДОДАТОК А
(довідковий)

БІБЛІОГРАФІЯ

1 ДСанПіН 2.2.7.027–99 Державні санітарні правила і норми безпеки продукції парфумерно-косметичної промисловості.

2 ОНТП 24–86 Общесоюзные нормы технологического проектирования.

3 СНиП 2.04.05–91 Отопление, вентиляция и кондиционирование.

4 СП 1042–73 Санитарные правила организации технологических процессов и гигиенические требования к производственному оборудованию.

5 ДНАОП 0.00-1.29–97 Правила захисту від статичної електрики. Затв. наказом Держнаглядохоронпраці України 22.04.97 № 103.

6 Общие правила взрывоопасности химических, нефтехимических и нефтеперерабатывающих производств. Утв. 06.09.1998 Государственным комитетом по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору при Совете Министров СССР.

7 Правила технической эксплуатации теплоиспользующих установок тепловых сетей. Утв. 15.06.72 Госэнергонадзором СССР.

8 Правила техники безопасности при эксплуатации теплоиспользующих установок и тепловых сетей. Утв. 15.06.72 Госэнергонадзором СССР.

9 Правила пожежної безпеки в Україні. Затв. 14.06.95 Головним управлінням Державної пожежної охорони МВС України.

10 ДСП-201–97 Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними і біологічними речовинами).

11 СанПіН 42-128-4690–88 Санитарные правила содержания территории населенных мест.

12 ДСанПіН 2.2.7.029–99 Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення.

13 СанПіН 4630–88 Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения.

71.100.70

Ключові слова: лосьйони косметичні, лосьйони-тоніки, тоніки.

Редактор **О. Чихман**
Технічний редактор **О. Касіч**
Коректор **С. Мельниченко**
Комп'ютерна верстка **І. Барков**

Підписано до друку 19.07.2002. Формат 60 × 84 1/8.
Ум. друк. арк. 1,39. Зам. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ УкрНДІССІ
03150, Київ-150, вул. Горького, 174